

ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัย

เรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ

The conceit of the Contemporary Poetry Literary Masterpiece

Thang Chakra by Siwagarn Patoommasoot

ณประภาพร รุจจนเวท

Naprapaporn Rootjanawet

วรวรรณ ศรียาภัย

Warawat Sriyabhaya

วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์

Warunya Yingyongsak

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

Received: 18 December 2022

Revised: 30 December 2022

Accepted: 31 December 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบและกลวิธีการใช้ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ โดยใช้แนวคิดความรู้ในตัวบท ความรู้นอกตัวบท และแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์ตามแนวสุนทรียลักษณ์ ซึ่งผลการศึกษาพบลักษณะเนื้อหาของความเปรียบ ได้แก่ ความเปรียบรูปธรรม และความเปรียบนามธรรม นอกจากนี้ยังพบกลวิธีการใช้ความเปรียบ ได้แก่ การใช้ภาพพจน์ และการใช้อุปมาโวหาร ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากลวิธีการใช้ความเปรียบมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา น้ำเสียง และจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์ที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ

คำสำคัญ: ความเปรียบ, การใช้ความเปรียบ, วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัย, ทางจักรวาล

Abstract

This research focused on the characteristics of the conceit and other figurative language found in *Thang Chakra*, a contemporary poetry literary which was considered the Siwagarn Patoommasoot's masterpiece, through the lens of in-text implication, beyond-implication, and the concept of aesthetic literary criticism. The findings revealed two characteristics of the conceit: the concrete conceit and the abstract conceit. In terms of other figurative language, metaphor and simile were found, which are correlated with the content, tone, and the author's purposes implied in the texts.

Keywords: Conceit, The use of conceit, Contemporary poetry literary masterpiece, Thang Chakra

บทนำ

กว่า 4 ทศวรรษที่ ศิวกานท์ ปทุมสูติ สร้างสรรค์ผลงานประพันธ์ สัมผัสประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง งานเขียนประเภทกวีนิพนธ์มีความโดดเด่นที่สุด เนื่องจากมีหลายเล่มที่ได้รับรางวัลอันทรงเกียรติระดับชาติ และเข้ารับสุดท้ายรางวัลซีไรต์ ซึ่งนับเป็นผลงานระดับนานาชาติ ได้แก่ *สมเด็จพระภัทรมหาราช คำฉันท์ เพื่อนแก้วคำกาพย์ บทกวีร่วมสมัย ทุ่งดินดำ สร้อยสันติภาพ หนึ่งทรายมณี กำไรจากร้อยเท่า บ้านทีกแห่งดวงหทัย ข้าวเม่ารางไฟ ครอบครว้ดวงตะวัน กว่าจะข้ามขุนเขา: ด้วยปลายมิตของเธอและฉัน ต่างต้องการความหมายของพื้นที่ เมฆาจาริก ทางจักรวาล* โดยผลงาน 4 เรื่องสุดท้ายที่กล่าวมาข้างต้นได้รับการพิจารณาจากกรรมการให้เข้ารับสุดท้ายรางวัลซีไรต์ แสดงถึงคุณภาพของผลงานที่มีอย่างต่อเนื่องยาวนาน

กวีนิพนธ์ เรื่อง *ทางจักรวาล* เป็นผลงานวรรณกรรมชิ้นเอกของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ที่มีลักษณะเด่นทั้งแง่สารัตถะและวรรณศิลป์ จนได้รับการจัดอันดับเป็นวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ดีเด่นในหนังสือวรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา เนื่องจาก*ทางจักรวาล* มีสารัตถะตามแนวคิดศาสตร์พระราชา (กรมศิลปากร, 2562: 171) และได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในปี พ.ศ. 2560 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จากการประกวดเชว่นบุ๊คอวอร์ด ในปี พ.ศ. 2559 นอกจากนั้นยังเข้ารับรางวัลซีไรต์ หนังสือประเภทกวีนิพนธ์ ในปี พ.ศ. 2559

ทางจักรวาล นับเป็นผลงานปรัชญานิยายกวีนิพนธ์ที่ดำเนินเนื้อหาไปบนวงรอบของล้อจักรยานท่ามกลางฤดูกาลที่เปลี่ยนผ่านจาก ปลายฤดูหนาว เข้าฤดูร้อน สู่ฤดูฝน และฟ้าฤดูกาล แต่ละตอนของหนังสือร้อยเรียงบทกวีด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ กลอน โคลง และเพลงพื้นบ้าน นำเสนอชีวิตและสัมพันธ์ภาวะหว่างครูกับศิษย์

ผลงานเรื่องนี้ได้รับการกล่าวถึงและนำไปศึกษาวิเคราะห์ทั้งในสื่อออนไลน์ที่แสดงผลที่คัดเลือกให้ทางจักรา
ได้รับรางวัล และการศึกษาทางวิชาการในแง่มุมต่าง ๆ

นอกจากด้านสาระที่ทรงพลังและน่าสนใจแล้ว ยังพบลักษณะเด่นด้านสุนทรียลักษณ์ ดังตัวอย่างที่ 1

"...ถามถึงดวงพักตร์เมฆา   และไหนดวงตา
นำพาเมฆเที่ยวเดินทาง
ขณะเสียงคลื่นลมคราง   หัตถ์รุ่งรางชาว
โอบกอดทะเลและเรา..."

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 11)

กวีได้บรรยายภาพของธรรมชาติ และเล่าเรื่องโดยใช้ความเปรียบประภพ บุคลาธิษฐาน (personification) กล่าวคือให้ธรรมชาติกระทำการเหมือนมนุษย์ ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพดังที่ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2536: 161-162) กล่าวไว้ว่า ความเปรียบ คือ ความเปรียบลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจสร้างขึ้น ให้ผิดแผกจากโครงสร้าง ความหมาย หรือการเรียงลำดับของภาษาโดยปกติ จุดประสงค์ของการใช้ความเปรียบคือ การให้พลังและความสดใหม่แก่การแสดงออก และเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการสร้างจินตภาพ การศึกษาความเปรียบจากกวีนิพนธ์ เรื่อง *ทางจักรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ จะทำให้ทราบกลวิธีการสร้างความเปรียบของผู้ประพันธ์ เห็นแนวทางการเพิ่มอรรถรสในการอ่านให้เกิดเป็นสุนทรียภาพทางอารมณ์ และเป็นการถอดรหัสความคิด และวิธีการสร้างสรรค์วรรณกรรม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับที่ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2556: 21) กล่าวว่า “กวีนิพนธ์” จะแสดงลักษณะ “ปัจเจกบุคคล” ของกวี ซึ่งในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ได้พัฒนาในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดรูปแบบ ลีลา ในการประพันธ์ที่หลากหลาย และสะท้อนตัวตน

จากตัวอย่างที่ 1 ทำให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมเรื่อง *ทางจักรา* อย่างเด่นชัด สมกับคำว่า วรรณกรรมเอก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ โดยใช้กรอบแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์ตามแนวสุนทรียศาสตร์ และใช้แนวคิดสุนทรียลักษณ์ประเภทความเปรียบของ ดวงมนต์ จิตรจำนงค์ ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ

2. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรรา* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 2 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านข้อมูล ขอบเขตด้านแนวคิด ดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ เป็นหนังสือประเภท กวีนิพนธ์ไทย ขนาดยาว มีจำนวนหน้าทั้งหมด 266 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปลายฤดูหนาว ตอนที่ 2 เข้าฤดูร้อน ตอนที่ 3 สู่ฤดูฝน ตอนที่ 4 ฟากฤดูกาล รายละเอียดดังนี้

ชื่อตอน ใน ทางจักรรา	เลขหน้า (เฉพาะหน้าที่มีบทกวี)	จำนวนหน้า
บทกวีชื่อ ทางจักรรา	2-3	2
ตอนที่ 1 ปลายฤดูหนาว	5-110	106
ตอนที่ 2 เข้าฤดูร้อน	112-168	57
ตอนที่ 3 สู่ฤดูฝน	170-249	80
หมายเหตุ ทางจักรรา	250-253	4
ตอนที่ 4 ฟากฤดูกาล	256-259	4
รวม		253

ตาราง 1. ขอบเขตข้อมูลในการศึกษาวิจัย

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยเรื่อง ความเปรียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติโดยใช้แนวคิดความรู้ในตัวบท และความรู้นอกตัวบทมาประกอบการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

2.1 ความรู้ในตัวบท ได้แก่ รูปแบบและลักษณะเนื้อหาของความเปรียบ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ

2.2 ความรู้นอกตัวบท ได้แก่ ประวัติและภูมิหลังของกวี วรรณศิลป์ ประวัติและภูมิหลังของกวี และหลักการประเมินคุณค่ากวีนิพนธ์ตามระเบียบวิธีวรรณกรรมวิจารณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

- วรรณกรรมเอก หมายถึง ผลงานที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้ได้รับรางวัลระดับชาติ
- กวีนิพนธ์ หมายถึง ร้อยกรองที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีศิลปะ
- สุนทรียลักษณ์ของวรรณกรรม หมายถึง ความงามของภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรม ประกอบไปด้วย สุนทรียลักษณ์ในคำ สุนทรียลักษณ์ในความ และสุนทรียลักษณ์ในรูปแบบ
- ความเปรียบเทียบ คือ ความเปรียบลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจสร้างขึ้นให้ผิดแผกจากโครงสร้าง ความหมาย หรือการเรียงลำดับของภาษาโดยปกติ

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีในการวิจัยเรื่อง ความเปรียบเทียบในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาต่อบทจากกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ ซึ่งได้รับการจัดอันดับเป็นวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ดีเด่นในหนังสือวรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา (กรมศิลปากร, 2562: 171) และได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในปี 2560 มาศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการจัดทำ 3 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างเครื่องมือประเมินคุณภาพเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือ

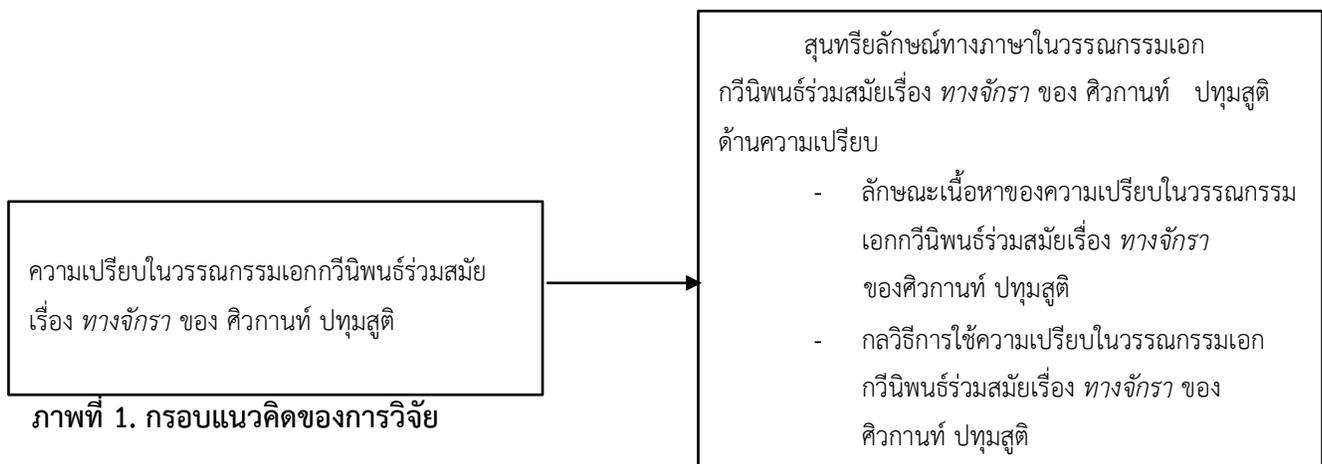
- 1.1 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยออกแบบการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสร้างเครื่องมือประเภทแบบบันทึกการศึกษาจากเอกสารได้แก่ แบบบันทึกสุนทรียลักษณะทางภาษาประเภทความเปรียบ
- 1.2 การประเมินคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น (ในข้อที่ 1.1) มาตรวจสอบหาคุณภาพ โดยนำเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย นักวิชาการ 2 คน และกวี 2 คน ช่วยพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัย หลังจากนั้นนำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

2. เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการออกแบบความคิดการวิจัย ประกอบด้วย

- 2.1 การศึกษาข้อมูลบริบททางสังคมวัฒนธรรมของบทประพันธ์และประวัติผู้แต่ง โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการสัมภาษณ์
- 2.2 หลักการตีความบทประพันธ์โดยเชื่อมโยงกับข้อมูลภายนอกตัวงาน โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการสัมภาษณ์
- 2.3 หลักการประเมินคุณค่ากวีนิพนธ์ตามระเบียบวิธีวรรณกรรมวิจารณ์ โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิดของการวิจัยจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาสุนทรียลักษณะทางภาษาประเภทความเปรียบ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. อ่านวรรณกรรมเอก เรื่อง ทางจักรา ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ อย่างละเอียด
2. ศึกษาวิเคราะห์และเก็บข้อมูลสุนทรียลักษณ์ทางภาษาประเภทความเปรียบของเรื่อง *ทางจักรา* ลงในแบบบันทึก
3. จัดกลุ่มผลการวิเคราะห์ความเปรียบ เรื่อง *ทางจักรา*

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่จัดระบบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษาความเปรียบของวรรณกรรมตามระเบียบวิธีทางวรรณกรรมวิจารณ์ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ความเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบ กลวิธีการสร้างความเปรียบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาคูณค่าของเรื่อง *ทางจักรา* โดยอธิบายด้วยกระบวนการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ผู้ศึกษาได้จำแนกประเด็นวิเคราะห์ได้ 2 ประการ คือ ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบ และกลวิธีการใช้ความเปรียบในวรรณกรรมเอกในวรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของศิวกานท์ ปทุมสูติ มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

1. ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบ

การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรา* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ จำแนกลักษณะเนื้อหาของความเปรียบได้ 2 ประการ คือ ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรม และลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรม ดังนี้

1.1 ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรม รูปธรรม หมายถึง สิ่งที่อยู่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 1010) เมื่อวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรมพบว่ากวีใช้ความเปรียบรูปธรรมโดยจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ *ความเปรียบรูปธรรมเชิงบวก* และ *ความเปรียบรูปธรรมเชิงลบ* ดังนี้

ความเปรียบรูปธรรมเชิงบวก คือ บทกวีที่ปรากฏความเปรียบถึงสิ่งที่รู้ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยนำเสนอในด้านดี ดังตัวอย่างในกลอนสุภาพ ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2	พริบพราราวแสงพราย	สัมผัสสายสุริยศรี
วางวงจตุรงค์มณี	ชื่อกำอันร่วมกัน	พาจักรผันไปทั้งแฝง
ไหววับภาพทแยง	เลื่อมรุ้งเป็นรุ้งวง	ตั้งกงไหมในแดดสमान
ดุมแกนสมดุกลการ		เบิกม่านตาชำแจ่มชัด

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 2)

จากตัวอย่างที่ 2 พบว่ากวีใช้ความเปรียบรูปธรรม เพื่อกล่าวถึงภาพของล้อจักรยานยามที่แสงอาทิตย์ส่องมากระทบทำให้เกิดแสงสะท้อนในขณะที่ล้อกำลังหมุนไป งดงามเหมือนอัญมณีหลากสีราวกับแพรไหมที่มีประกายวิบวับเมื่อต้องแสงตะวัน การเปรียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ทางประสาทสัมผัสทางสายตา เป็นความเปรียบที่นำเสนอความหมายเชิงบวกซึ่งมีสัมพันธ์ภาพกับเนื้อหาในบทประพันธ์ที่ต่อเนื่องไปจากนี้ เมื่อเล่าย้อนไปถึงเรื่องราวในวัยเยาว์ของตัวละคร “ครู” ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-ลูก สะท้อนความรู้สึกที่ดีต่อการบ่มจักรยาน ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรมเชิงบวก ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3	ภูผาตั้งภูหิน	คุ่นและชินกับหินผา
สงบบนน้อมวนา		หลอมศิลาในอารมณ์

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 16)

จากตัวอย่างที่ 3 พบว่ากวีใช้ความเปรียบรูปธรรม เพื่อกล่าวถึงภาพของตัวละคร “ภูผา” ที่เหมือนกับภูเขาตามความหมายของชื่อ การเปรียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ถึงภาพของคนที่มีความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นความเปรียบที่นำเสนอความหมายเชิงบวก ซึ่งมีสัมพันธ์ภาพกับเนื้อหาในบทประพันธ์ต่อจากนี้ที่ค่อย ๆ เฉลยจากพฤติกรรมและคำพูดของตัวละครว่ามีความแข็งแกร่งในด้านใด อย่างไรก็ตาม ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรมเชิงบวก

ความเปรียบรูปธรรมเชิงลบ คือ บทกวีที่ปรากฏความเปรียบถึงสิ่งที่รู้ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยนำเสนอในด้านไม่ดี ดังตัวอย่างในกลอนสุภาพ ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4	ครั้นถึงทางลูกรังเคว้งคว้างฝุ่น ผ่านเรายังเฝ้ามันดั่งลิงทโมน ต้องก้มหน้าหรีตาชะลอเท้า รักมิสิ่งมิสอน, ชัยอ่อนนีก	มอเตอร์ไซค์วัยรุ่นเร่งแผดโผน กวาดตะโกนไล่กันสามคันคึก กว่าฝุ่นคว้างบางเบาเศร้ารู้สึก คำคนเก่ารำลึก...นานมาแล้ว (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 43)

จากตัวอย่างที่ 4 พบว่ากวีใช้ความเปรียบรูปธรรม เพื่อกล่าวถึงภาพเหตุการณ์ของกลุ่มวัยรุ่นขับขี่มอเตอร์ไซค์ 3 คัน ไล่ตามกันผ่านไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ตัวละครผู้ปั่นจักรยานจะต้องชะลอความเร็วและหรีตาเพื่อป้องกันฝุ่นที่ฟุ้งเข้าตา การเปรียบเทียบการขี่มอเตอร์ไซค์ของกลุ่มวัยรุ่นว่าเหมือนลิงทโมน การเปรียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ทางประสาทสัมผัสทางสายตา ว่าเป็นความคึกคะนองและทำให้บุคคลอื่นต้องคอยระวัง ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรมเชิงลบ

ตัวอย่างที่ 5	ประตูโบสถ์หมดสภาพมิหับกัน หลังคาโล่งโปร่งเปลือยถึงจั่วปลาย หลอดดูดยากับเข็มสนิมเขรอะ เต็มเต็มเลยครับครุใช้ครู่คราว	อกไก่จันทันก็พับพ่าย เถาว์ลัยร้ายเรียงรังผนังร้า ภูผาเจาะจิงจิงยั้งหยุดก้าว ที่นี่คือดวงดาวพวกเขาเลย (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 55-56)

จากตัวอย่างที่ 5 พบว่ากวีใช้ความเปรียบรูปธรรม เพื่อกล่าวถึงภาพโบสถ์ร้างกลางป่า พบร่องรอยของอุปกรณ์เพื่อใช้เสพยาเสพติด โดยเปรียบสถานที่นี้เป็นดวงดาวของผู้ที่ทิ้งอุปกรณ์เหล่านั้นไว้ เปรียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทางสายตาว่าสถานที่ดังกล่าวมีสภาพอย่างไรและเคยใช้ทำกิจกรรมอะไร การเปรียบสถานที่ที่ใช้เสพยา เป็น ดวงดาว เป็นความเปรียบประชด (Irony) ที่มุ่งเน้นจะสื่อความหมายที่ตรงกันข้ามกับความหมายของคำที่ใช้ เนื่องจากดวงดาวในที่นี้ เป็นสถานที่แห่งความสุขของคนที่มีเงินมาจากฤทธิ์ยา และกำลังได้รับพิษภัยจากยาทั้งภัยในระดับบุคคล และภัยระดับสังคม หาใช่ความสุขที่แท้จริงไม่ ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรมเชิงลบ

1.2 ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรม นามธรรม หมายถึง สิ่งที่อยู่ได้เฉพาะทางใจเท่านั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 622) เมื่อวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรมพบว่ากวีใช้ความเปรียบนามธรรมโดยจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ *ความเปรียบนามธรรมเชิงบวก* และ *ความเปรียบนามธรรมเชิงลบ*

ความเปรียบนามธรรมเชิงบวก คือ บทกวีที่ปรากฏความเปรียบถึงสิ่งที่รู้ได้ทางใจเท่านั้น โดยนำเสนอในด้านดี ดังตัวอย่างในกลอนสุภาพ ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

มิใช่ญาติสายใยได้สายจิต
ข้าได้เห็นแสงมณีในมนุษย์
ร่วมสำรับกับข้าวคาวหอม
ตามีयर่วมยิ้มอ้อมอารมณ์

มิใช่มิตรได้รักดังปักหมุด

ได้อาบน้ำบริสุทธิ์ในสายลม

ในกระท่อมน้ำพริกผักต้ม

เมื่อข้าชมมือน้ำเป็นค้ำกลอน

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 37)

จากตัวอย่างที่ 6 พบว่ากวีใช้ความเปรียบนามธรรมเพื่อกล่าวถึงความรู้สึกที่ประทับใจและตราตรึงดังปักหมุดไว้อย่างมั่นคง สิ่งนี้เกิดจากมิตรภาพและน้ำใจที่ได้รับระหว่างการเดินทาง ในฉากที่ครูและภรรยาได้พบตาและยายที่หิวยืนไม่ตรีให้ที่พักพิงและจัดการดูแลอาหารในมือน้ำ ทั้ง “หมุด” “มณี” และ “สำรับกับข้าว” ล้วนเป็นสิ่ง (รูปธรรม) ที่นำมาเปรียบเพื่อให้ความรู้สึกประทับใจ (นามธรรม) นั้นชัดเจนขึ้น การเปรียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ทางจิตใจและความรู้สึก เป็นความเปรียบที่นำเสนอความหมายเชิงบวกแสดงถึงคุณค่าของไมตรีของผู้ให้ที่ส่งผลดีต่อจิตใจของผู้รับ ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของ*ความเปรียบนามธรรมเชิงบวก*

ตัวอย่างที่ 7

โลกมันเปลี่ยนนะครับ, ครูก็เปลี่ยน
ผมก็นกผกฟ้าหาทางบิน
จิงหะถ้อยสวนแหงแห่งภูผา
เกวียนยนต์คีนย่านบ้านหัวดอน

ครูก็หนึ่งในเกวียนพลัดไกลถิ่น

ไม่ฝันรินเหือโคลกลางไฟพอน

ที่มันยใส่ช้ำดั่งคมคร

มิอาจยอนหวานไกลในรอยแรง

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 15)

จากตัวอย่างที่ 7 พบว่ากวีใช้ความเปรียบนามธรรม เพื่อกล่าวถึง คำพูดของ “ภูผา” ที่มีความหมายกระทบใจของ “ครู” โดยพูดว่า เป็นธรรมดาของโลกที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป ทุกคนจะต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อให้ได้คุณค่าและผลลัพธ์ที่เหมาะสม การเปรียบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ทางจิตใจและความรู้สึก เป็นความเปรียบที่นำเสนอความจริงในมุมมองของ “ภูผา” แต่คำพูดนั้นก็กลับสะท้อนความรู้สึกของ “ครู” ในลักษณะที่ได้ข้อคิดกลับมาพิจารณาทบทวน นอกจากนั้นคำว่า เกวียนพลัดถิ่น เกวียนยนต์ นกผกฟ้า เหือโคล และไฟพอน ล้วนแต่เป็นคำที่ช่วยอธิบายความหมายนามธรรมของการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดให้กระจ่างชัดขึ้น ตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของ*ความเปรียบนามธรรมเชิงบวก*

ความเปรียบนามธรรมเชิงลบ คือ บทกวีที่ปรากฏความเปรียบถึงสิ่งที่รู้ได้ทางใจเท่านั้น โดยนำเสนอในด้านไม่ดี ดังตัวอย่างในกลอนสุภาพ ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8	จึงกระตุกกระเดี้ยของแผ่นดิน ตบเท้าทวงคุณและทวงคำ พิมพ์เก่าซ้อนทับฉบับใหม่ เมื่อแก้ไจท์แก้ไจไม่ชัดเจน	มิทนกินแกลบทรายใต้ต่ำ นโยบายง่ายำตั้งกรมเวร มือปลำไยมังคุดขึ้นชูดเขน เชือกทุกเส้นกระหวัดมัดปุมปม (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 67)

จากตัวอย่างที่ 8 พบว่ากวีใช้ความเปรียบนามธรรม เพื่อกล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลที่เป็นสาเหตุ ที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรเปรียบดังกล่าทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเกี่ยวกับวิถีคิดของรัฐบาล เป็นความเปรียบที่นำเสนอความหมายเชิงลบของนโยบายที่ขาดระบบบูรณาการสะท้อนชุดความคิดที่ผลิตซ้ำความล้มเหลว ทำให้ปัญหาสะสม ประชาชนเดือดร้อน และเกิดมีอบเกษตรกรขึ้น เหมือนเป็นกรมเวรของเกษตรกรและประเทศชาติที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรมเชิงลบ

ตัวอย่างที่ 9	โลกจำเป็นต้องมีอัคนีธาตุ แต่ไฟในเรือนคือเพื่อนพ้อง	เราก็ยังเป็นญาติมิตรช้อง เหมือนสองล้อกรอบวงกำ (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 41)

จากตัวอย่างที่ 9 พบว่ากวีใช้ความเปรียบนามธรรม เพื่อกล่าวถึงราคะที่อยู่คู่กับจิตใจของมนุษย์เหมือนเพื่อน เหมือนกงและกำของล้อจักรยานที่ต้องอยู่ติดกันไปตลอด การเปรียบดังกล่าทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่รับรู้ได้ทางจิตใจและความรู้สึก เป็นความเปรียบที่นำเสนอความหมายเชิงลบของราคะที่อยู่คู่กับจิตใจมนุษย์อาจทำให้หลงไปได้โดยง่าย นอกจากนั้นการเปรียบ “ไฟในเรือนคือเพื่อนพ้อง” ยังแสดงให้เห็นความขัดแย้งที่ต้องอยู่ร่วมกัน แม้ใกล้ชิดกันแต่ก็ไม่ควรวางใจ เพราะ ไฟ ก็ยังเป็น ไฟ อยู่วันยังค่ำวันหนึ่งอาจได้รับโทษจากไฟได้ ในที่นี้คำสอนของ “ครู” ที่สอน “ภุมมา” จากคำประพันธ์ดังกล่าว มุ่งเน้นให้ภุมมาองความจริงด้วยใจที่ยอมรับเรื่อง “ราคะ” ของมนุษย์อย่างเข้าใจ และคอยระวังใจตนอยู่เสมอ ดังนั้นตัวอย่างนี้จึงมีลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรมเชิงลบ

2. กลวิธีการใช้ความเปรียบ

การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรว* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ จำแนก

กลวิธีการใช้ความเปรียบได้ 2 ประการ คือ กลวิธีการใช้ความเปรียบภาพพจน์ และกลวิธีการใช้ความเปรียบอุปมา
โวหาร ดังนี้

2.1 กลวิธีการใช้ความเปรียบภาพพจน์ เมื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ความเปรียบภาพพจน์แล้วพบว่า กวี
ใช้ความเปรียบภาพพจน์ 4 รูปแบบ คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคคลวัต และอติพจน์

2.1.1 การใช้ความเปรียบภาพพจน์อุปมา

ตัวอย่างที่ 10 คลองก็คลองคูคั่นเหมือนกันหมด
แบบบ้านแบบเรือนเหมือนโรเนียว

ไม่หย้าก็ปรากฏพืชเชิงเดี่ยว
พิมพ์เขียวสังคมนี้โดยใคร
(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 116)

จากตัวอย่างที่ 10 กวีใช้ความเปรียบที่อธิบายลักษณะของ “บ้านเรือน” โดยนำไปเปรียบเทียบกับ โร
เนียว ซึ่งหมายถึงเครื่องพิมพ์อัดสำเนา ในที่นี้กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ การทำเกษตรกรรม การปลูกบ้านเรือนที่
เหมือนกันไปหมด เกษตรกรรมก็นิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นการปลูกพืชชนิดเดียวในบริเวณกว้างที่ต้องอาศัย
ปัจจัยภายนอกมากมาย ทำให้ราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการเพาะปลูกขึ้นอยู่กับกลไกตลาด คำว่า โรเนียว และพิมพ์เขียว
สังคม เป็นกลวิธีการใช้ความเปรียบภาพพจน์แบบอุปมาเพื่อสะท้อนวิถีชีวิต

2.1.2 การใช้ความเปรียบภาพพจน์อุปลักษณ์

ตัวอย่างที่ 11 ไม่มีใครผิดใครถูก
แต่ใจคนแคบนันท์ก็กระด้าง

กองกระดูกคือมรรคากว้างกว่ากว้าง
กับประตูหน้าต่างที่สร้างทำ
(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 109)

จากตัวอย่างที่ 11 กวีใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์เพื่อเปรียบ กองกระดูก กับ มรรคา ซึ่งหมายถึง หนทาง ใน
ที่นี้สะท้อนถึงสัจธรรมของชีวิตที่สุดท้ายมนุษย์ทุกคนก็ต้องพบเส้นทางเดียวกันนั่นคือ ความตาย กองกระดูกจึงเป็น
เหมือนเครื่องเตือนสติสำหรับคนที่ยังใช้ชีวิตด้วยความลุ่มหลงไปกับสิ่งที่ไม่จริงยั่งยืน เป็นกลวิธี การใช้ความเปรียบ
ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์เพื่อให้คิดสอนใจ

2.1.3 การใช้ความเปรียบภาพพจน์บุคคลวัต

ตัวอย่างที่ 12

ขณะเสียงคลื่นลมคราง

หัตถ์ร้งรางซาง

โอบกอดทะเลและเรา

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 11)

จากตัวอย่างที่ 12 พบการใช้บุคคลวัต 2 แห่ง ได้แก่

1. กวีให้ “คลื่นลม” มีพฤติกรรม “คราง” เหมือนมนุษย์ ทำให้เกิดจินตภาพตามความหมายของบทประพันธ์ วิธีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์สร้างความเปรียบเทียบพจน์บุคคลวัต โดยให้ธรรมชาติมีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์

2. กวีให้ “ร้ง” มีรูปลักษณ์เหมือนมนุษย์ กล่าวคือให้ ร้งมี มือ (หัตถ์) และมีพฤติกรรม “โอบกอด” เหมือนมนุษย์ ทำให้เกิดจินตภาพตามความหมายของบทประพันธ์ วิธีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์สร้างความเปรียบเทียบบุคคลวัต 2 ชั้นตอน โดยให้คำนามธรรมชาติ 1 คำ มีทั้งรูปลักษณ์และพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ซึ่งกระทำอาการนั้นต่อธรรมชาติและมนุษย์ (ทะเล, เรา) โดยมีข้อสังเกตคือ รูปลักษณ์นั้นส่งผลโดยตรงให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวตามมา ในที่นี้คือ ให้ร้งมีมือเพื่อที่จะสามารถโอบกอดทะเลและเราได้

บทประพันธ์นี้จึงเป็นการใช้กลวิธีการใช้ความเปรียบเทียบพจน์แบบบุคคลวัตเพื่อพรรณนาธรรมชาติ

2.1.4 การใช้ความเปรียบเทียบพจน์อติพจน์

ตัวอย่างที่ 13 ปันจันยักษ์ปักหมุดเมืองขยาย
ทั้งแนวนอนรุกไล่ไรร่นารวง

อิฐหินดินทรายจำแลงสรวง
แนวตั้งตั้งเสียดดวงดาริกา

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 66)

จากตัวอย่างที่ 13 กวีใช้ความเปรียบเทียบที่กล่าวถึง ความสูงของสิ่งก่อสร้างในสังคมเมืองอย่างเกินความจริง โดยให้สิ่งก่อสร้างนั้นสูง “เสียดดวงดาริกา” หมายถึง สูงเท่ากับดวงดาว ซึ่งเป็นการเปรียบเกินจริงเพื่อสะท้อนสภาพสังคมเมืองที่มีการก่อสร้างอาคารสูง ๆ จำนวนมากเป็นการแสดงความหมายที่มากขึ้นให้รู้สึกว่สิ่งก่อสร้างนั้นสูงจนเท่ากับดวงดาวบนฟ้า เป็นการใช้กลวิธีการใช้ความเปรียบเทียบพจน์แบบอติพจน์เพื่อพรรณนาฉากในเรื่อง

2.2 กลวิธีการใช้ความเปรียบอุปมาโวหาร เมื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ความเปรียบอุปมาโวหารแล้วพบประเภทอุปมาโวหาร 3 รูปแบบ คือ อุปมาโวหารเพื่ออธิบาย อุปมาโวหารเพื่อให้ข้อคิด และอุปมาโวหารเชิงอารมณ์

2.2.1. อุปมาโวหารเพื่ออธิบาย

ตัวอย่างที่ 14	หมาหอนรับอึ่งคะนึ่งนั้น ครู่ระฆังสงบทบทวน	ปี่ม่วนรกรสวรรค์ป่นป่วน ชีวิตล่วนบทกวีที่เปราะบาง (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 73)

จากตัวอย่างที่ 14 กวีใช้อุปมาโวหารอธิบายฉากเสียงระฆังและเสียงสุนัขหอน โดยอุปมาให้เสียงดังจนรกรสวรรค์ป่นป่วน ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเพื่อสะท้อนภาพวิถีชีวิตที่มีเงรตระฆังและสุนัขหอนรับกันเสียงดัง เกิดจินตภาพทำให้รู้สึกว่บรรยากาศเต็มไปด้วยเสียงดังวุ่นวายจนรกรสวรรค์ป่นป่วน เป็นการใช้อุปมาโวหารเพื่ออธิบายบรรยากาศของเรื่อง

2.2.2. อุปมาโวหารเพื่อให้ข้อคิด

ตัวอย่างที่ 15	ครุครับ, ในวงรอบมิรู้จบ ออกแรงแสวงรุดสุดกำลัง	อาจมีกบบางตัวถูกกักขัง ที่สุดยังมีขี้กิ้งก่าทะเลา (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 18-19)

จากตัวอย่างที่ 15 กวีใช้อุปมาโวหารแสดงลักษณะ พฤติกรรมของคน โดยกล่าวถึง พฤติกรรมของกบในอยู่ในกะลาแทน ความเปรียบนี้ประกอบด้วยคือ พาหะ คือ พฤติกรรมของสัตว์ชนิดหนึ่งที่อยู่ในภาชนะครอบ และอรรถะ คือ คนที่มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ชนิดนั้น “กบในกะลา” หมายถึง ผู้มีความรู้และประสบการณ์น้อยแต่สำคัญตนว่ามีความรู้มาก การอุปมาในบทประพันธ์นี้มุ่งนำเสนอแง่คิดเกี่ยวกับวิถีคิดและพฤติกรรมของคนประเภทหนึ่งที่มีมุมมองและวิถีคิดที่พัฒนายากและยังไม่รู้ว่าข้อบกพร่องของตนเอง

2.2.3. อุปมาโวหารเชิงอารมณ์

ตัวอย่างที่ 16	ดาวสายนะครับครุ, คีนนี้ เขาพุดขึ้นในเงียบนีกลือก้า	ผมได้ยินเสียงดนตรีอันดีมต่ำ ตั้งนั่งนำทำนองที่ฟุ้งพาน

แม่ในจิตใจมิใช่ใจมิเชิง

สร้างเสียงเสพศิลป์จินตนาการ

ผมก็เรียงร้อยมยในลมผ่าน

ประมาณว่ากวีคือคเณร

(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2559: 22)

จากตัวอย่างที่ 16 กวีใช้อุปมาโวหารแสดงถึงอิทธิพลของธรรมชาติรอบกายในยามราตรีที่ทำให้เกิดความสุข ความรื่นรมย์ได้ เหมือนกับนักแต่งเพลงที่ใช้จินตนาการเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการอุปมาโวหารเพื่อแสดงอารมณ์สุนทรีย์และเปี่ยมไปด้วยความหวัง

บทสรุป

การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ จำแนกลักษณะเนื้อหาของความเปรียบได้ 2 ประการ คือ ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรม และลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรม

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบรูปธรรมพบว่ากวีใช้ความเปรียบรูปธรรมเพื่อกล่าวถึง วัตถุประสงค์ของ บุคคล เหตุการณ์ และสถานที่ โดยจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ *ความเปรียบรูปธรรมเชิงบวก* และ *ความเปรียบรูปธรรมเชิงลบ* และเมื่อวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาของความเปรียบนามธรรมพบว่ากวีใช้ความเปรียบนามธรรมเพื่อกล่าวถึง น้ำใจ ความหมายของถ้อยคำ ราคะ และนโยบายรัฐบาล โดยจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ *ความเปรียบนามธรรมเชิงบวก* และ *ความเปรียบนามธรรมเชิงลบ*

นอกจากนั้นการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเอกกวีนิพนธ์ร่วมสมัยเรื่อง *ทางจักรวาล* ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ยังพบกลวิธีการใช้ความเปรียบ 2 ประการ คือ กลวิธีการใช้ความเปรียบภาพพจน์ และกลวิธีการใช้ความเปรียบอุปมาโวหาร ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ความเปรียบภาพพจน์แล้วพบว่า กวีใช้ความเปรียบภาพพจน์ 4 รูปแบบ คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคคลวัต และอดีตพจน์ และเมื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ความเปรียบอุปมาโวหารแล้วพบประเภทอุปมาโวหาร 3 รูปแบบ คือ อุปมาโวหารเพื่ออธิบาย อุปมาโวหารเพื่อให้ข้อคิด และอุปมาโวหารเชิงอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์บทร้อยกรอง ของศิวกานท์ ปทุมสูติ ของ สุขกมล รัตนสุภา (สุขกมล รัตนสุภา, 2535: บทคัดย่อ) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบ กลวิธีในการประพันธ์ กลวิธีในการนำเสนอ และแนวคิดที่ปรากฏในบทร้อยกรอง ผลการวิจัยในด้านกลวิธีการประพันธ์ พบว่าศิวกานท์ ปทุมสูติเลือกใช้คำและโวหารที่เหมาะสมกับเนื้อหาเด่นทั้งด้านเสียง และความหมาย กลวิธีนำเสนอส่วนมากเป็นการนำเสนอแนวคิดแบบเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ รองลงมาเป็นการนำเสนอแบบตรงไปตรงมา และการนำเสนอแนวคิดแบบการสร้างสถานการณ์ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ศิวกานท์ ปทุมสูติ มีกลวิธีการนำเสนอด้านการใช้ความเปรียบที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์

เกี่ยวกับผู้เขียน

ณประภาพร รุจจนเวท: นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วรวรรณ ศรียากย์: รองศาสตราจารย์ ดร. และอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์: อาจารย์ ดร. และอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร, กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *วรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา*. กรุงเทพฯ:

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2520). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เจตนา นาควัชระ, และ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2520). *วรรณคดีวิจารณ์วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา

สังคมศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ดวงมน จิตรจันทน์. (2536). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (2518). *แนวทางการศึกษาภาษา กวี การวิจัยและวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วรวรรณ ศรียากย์. (2562). *เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.

พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2523). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2541). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.

ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2559). *ทางจักรวาล*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกพิมพ์.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2523). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2539). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สุขกมล รัตนสุภา. (2536). *การวิเคราะห์บทร้อยกรอง ของศิวกานท์ ปทุมสูติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2556). *หวังสร้างศิลป์นฤมิต เพรศิแพรว: การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ในกวีนิพนธ์ไทย*

สมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.